

LES NITS

per E. Fajarnés Cardona

A Francesc de B. Moll, en record d'una Gramàtica preceptiva per a ús dels escriptors baleàrics, respectuosament.

Del meu escriptori estant, veig aparèixer la lluna pel cel gelat, groga, lleugerament aixafada, amb els seus mons aparents dibuixats com a taques sobre una lluminositat que sembla provenir d'un poderós focus intern.

I sabem que el sol, ja fa bona estona enfonsat, li envia els seus raigs per damunt els nostres camps obscurs. Vicària del sol, segons Fra Lluís de Granada, ara s'afirma sobirana, cada minut més dominant i aclaridora, al temps que va empal·lidint i arrodonint-se.

Sortia pel Cap Martinet i ben aviat va fer visibles els perfils de les muntanyes, illa endins, i els penya-segats sobre les aigües. Quelcom d'ella quedava a la mar, un vessament de plata més vast així que se n'anava allunyant, com un emigrant generós que, des de contrades remotes, cobreix la parentela de riquesa.

Enguany la lluna ha fet el ple el dasset de gener, festa de Sant Antoni, quan el dia ja ha crescut, com diuen, "una passa de dimoni". Ha vingut la lluna enmig d'unes minves llargues,

2. LA DESCONNEXIÓ SOCIAL DELS ESTUDIANTS A BARCELONA

Bona part dels eivissencs hem fet cap a Barcelona a l'hora d'estudiar. Raons? Jo crec que diverses: llengua, proximitat geogràfica, certa facilitat en les comunicacions, el prestigi de la Universitat de Barcelona... També cal afegir que la classe mitja eivissenca no ha tingut prou potencial econòmic per relacionar-se tan enfora com la burgesia i ha establert primordialment les seues relacions econòmiques amb Barcelona. No oblidem que un tant per cent elevat dels estudiants eivissencs a Barcelona procedim d'aquestes capes mitges. Quan l'estudiant eivissenc arriba a Barcelona, es tanca —estic parlant en general, és clar—, no participa en el seu entorn social, es fan grups d'eivissencs aïllats del món que viuen i que molt difícilment estableixen relacions fortes amb altres universitaris o amb els diversos fets ciutadans. Fins i tot a nivell de la llengua comuna, hi ha una tendència a defensar i engrandir el "localisme" enfront a apreciar i analitzar els trets comuns d'una mateixa llengua.

Tot això té per a mi una explicació en el nostre origen de classe. Malgrat que la classe mitja eivissenca té importants relacions econòmiques amb Barcelona, ideològicament és una mica anticatalana, és evident que en l'intent d'assimilar-se a la classe superior fa seua la ideologia burgesa, a la vegada la

mateixa burgesia per a controlar les capes mitges imposa la seua ideologia. I ja hem dit abans que ideològicament la burgesia eivissenca fins ara és centralista i castellanista.

Aquest conjunt de fets determinarà que en arribar l'estudiant eivissenc a Barcelona adopti les postures de tanca-ment i rebuig de l'entorn social que li pertoca viure al llarg d'uns anys.

3. LA DESCONNEXIÓ POLÍTICA DELS ESTUDIANTS A BARCELONA

Es interessant observar que la postura que comentàvem abans es produeix també a nivell de política universitària, a nivell de política en un sentit global. És una trista realitat que he tingut ocasió de palpar. Les motivacions?

El primer factor pot ser la manca de politització fins ara de la vida pública eivissenca.

Un altre factor és que l'Estat ha pretès fer de la Universitat un lloc de formació de dirigents, d'aquesta manera la Universitat havia de servir per a perpetuar el sistema establert. Per aconseguir això el sistema ha fet perdre el seu paper a la Universitat, se l'ha posat al seu servici i li ha impedit per la força que fos centre de ciència, investigació, creació, crítica... en un ambient de llibertat. A la fi, el sistema establert ha fet de la Universitat la transmissora de la ideologia dominant. Tota aquesta concepció de la Universitat pens que està inconscientment dins les capes mitges,

que veuen en la Universitat un mitjà per augmentar el prestigi social i econòmic, un mitjà per accedir a una classe superior. I així, amb tot aquest bagatge ideològic previ, els eivissencs arribam a Barcelona, una ciutat que viu a la seua pell els conflictes socio-polítics, una Universitat que no s'ha resignat a ser un dòcil instrument del sistema, que s'ha revoltat per factors que no és moment ara d'analitzar (massificació, degradació de l'ensenyament i del nivell científic, pas progressiu de les professions liberals a assalariades, etc.).

Jo crec que els estudiants eivissencs a Barcelona no hem analitzat de quina situació sortíem, dins quina nova situació ens trobàvem, quin era el nostre paper como a universitaris... En la majoria dels casos hem intentat "treure el títol" imbuïts de tanta ideologia regressiva com portam a sobre. Són tantes les possibilitats que hem perdut!

Pot ser que aquest acaball sembli una mica trist, però és com jo veig les coses després d'uns anys d'estada a Barcelona. Si almenys servís de revulsiu, ja me'n donaria per satisfet. Vull dir, finalment que moltes idees són expressades a grans trets; això implica inexactituds, incorreccions, manquen matisacions, manca aprofundir en el tema de les relacions socio-econòmiques i culturals. Voldria que, més que un intent de fer dogmatismes, vegéssiu en aquestes línies una porta oberta al debat i a l'aprofundiment.

VICTORI PLANELL

que encara duren. Dies assolellats, d'aires quiets, d'humitat intensa que es manifesta els matins a la ciutat partint alguns carrers en dues zones, seca i mullada, segons que rebi o no el sol.

No tots els anys el mes de gener obre una successió de dies de sol i calma tan llarga i homogènia. Alguns anys creuen aquestes setmanes dies núvols, qualche pluja, tal volta una mestralada freda i seca. Però aquest mes la humitat és tan constant que a moltes parets i tàpies emblanquinades de vila els regalims persistents han acabat prenent un color verd tendríssim sobre la blancor de la calç.

Tres estels en línia vers l'altura acompanyaven anit l'ascensió de la lluna, com a nusos d'un fil que regís el seu camí des de les profunditats misterioses del cel. Es ben segur que una mà poderosa la mou, bé per impuls contemporani de la creació, bé conduint-la sense un punt de descurança... Qui ho sap?

*

I la nit ens porta, vulgues que no, a la literatura. La romàntica, com és sabut, va fer de la nit i de la lluna temes predilectes. Al llarg de la nostra vida hem llegit innombrables poemes dedicats a la lluna. Alguns feriren pregonament la nostra sensibilitat jovenívola i en recordam versos i fragments. De tant en tant, els recitam mentalment; tal vegada un somriure irònic acompanya el recitat...

La lluna, avui, ja no genera les passions del poetes, ni en rep les queixes, ni en testimonia els patiments, ni n'escolta les preguntes, ni il·lumina llurs passes malenconioses entre els marbres ostentosos i les creus de fusta dels cementiris... Pastor Díaz, Espronceda, Bécquer, Keats, Musset, Leopardi tingueren amb l'antiga deessa unes relacions obertes i sinceres, totalment compromeses.

En el nostre temps, solen ser més reticents i cautelosos els contactes de la lluna i els poetes. Una mica avergonyits dels vells entendiments, la duen al poema com un motiu pintoresc (el pic de la i quan passa sobre un campanar), o és incitadora de metàfores consentidament prosaiques (Ajo de agònica plata...). Amb tot, encara algun poeta l'associa a sentiments d'enyorança de béns perduts o d'anys passats.

Oh, luna! Cuánto abril.
Qué vasto y dulce el aire.
Todo lo que perdí
volverá con las aves.

exclama Jorge Guillén.

I Miguel Hernández escriu, com un romàntic:

Tal es la mala virtud
del rayo que me rodea,
que voy a mi juventud
como la luna a la aldea.

Entre nosaltres, Marià Villangómez dedica a la lluna el primer capítol del seu llibre *L'any en estampes*, llibre commovedor, escrit al poble de Sant Miquel. La mira, ponderadament, com una "amable companyia", però també, al vespre, quan il·lumina la blancor dels ametllers florits, és una "insinuació de perfumada absència, de terra nostra i coneguda, i, amb tot, submergida dins un misteri llunyà, no sabem si del cor o dels espais". Com és la llum que fa possible l'escena violenta del fadrí despitat que apedrega la finestra de l'al·lota. Altrament, un afer del cor presidit per la lluna...

*

La lluna de gener és contemplada des de casa nostra, rera els vidres glaçats. A mitjanit, ja molt alta, defuig la visió dels arrecerats i envolta suaument els noctàmbuls errants. Llueu les teules als terrats i les pedres llimades dels carreranyes. El rellotge de la catedral fa sonar els quarts, les hores. Una boirina freda entela els camps, on ja s'han apagat totes les llums de les cases disperses. Encara, a deshora, obrim un finestró i la lluna ens envia un raig de llum suau i discret...

E. FAJARNÉS CARDONA

(Eivissa, gener de 1976)

(Il·lustracions de Josep Marí)